

Breus reflexions sobre en Lluís-Maria Xirinacs

CONSIDERACIONS PRÈVIES

Abordar la complexa, rica i polièdrica personalitat de Lluís-Maria Xirinacs en un breu article és ben agosarat. Per això cal precisar prèviament des de quina posició i angle analític es fa l'apropament a la seva persona / personatge públic / obra (filosòfica, espiritual-religiosa, sociopolítica) i quins són els aspectes bàsics a desenvolupar. De bell antuvi dic que no el vaig tractar ni conèixer personalment. És, per tant, un parer subjectiu, molt personal (això sí, argumentat) tot deixant oberta la possibilitat de crítica i qüestionament des d'altres perspectives o experiències més directes, concretes o millor documentades.

Aquest posicionament es basa en haver estudiat i treballat el seu sistema filosòfic *Globàlium Menor* (n'hi ha un altre anomenat *Globàlium Major*) durant un curs acadèmic impartit pels seus deixebles més directes, en reflexions personals sobre els seus escrits i en xerrades directes amb persones que el van conèixer i tractar a fons. El primer contacte amb la seva obra filosòfica va ser casual. En una llibreria de vell vaig ensopegar, a la dècada dels 80, amb el llibre *Subjecte* de LM.X., ple de gràfics i amb un abordatge evolutiu, global i interrelacionat de les diferents dimensions de la realitat (llibre que en deixar-lo en préstec ja no vaig

tornar a recuperar). Sempre he tingut atracció cap al projecte de pensament genèric, una tirada cap a allò global, cap a síntesis de totalitat, un anhel, per cert, mai no satisfet intel·lectualment tot i haver investigat en grup el tema de la interdisciplinarietat i de la transdisciplinarietat. Després, la dimensió pública política de Xirinacs va eclipsar aquell primer contacte i em vaig limitar a fer un seguiment com a ciutadà de la seva trajectòria externa, sense contacte, per desconexença, amb els seus cercles d'investigació, treball i relacions directes, com el centre Bardina i la Fundació.

Tot esperant la seva biografia global i documentada que, segons notícies fidedignes sortirà ben aviat, em centraré en alguns aspectes relacionats amb la seva personalitat, i en trets significatius, a parer meu, del sistema filosòfic. Considero i valoro que en LM.X. va assolir un alt grau de maduresa personal, una gran llibertat interna, una vida en conjunt plena de sentit, d'aprofundiment, reflectida en el significat i circumstàncies de la seva mort. Totes les persones que al van conèixer de prop el consideren un erudit modern de coneixements enciclopèdics i polièdric en tots els àmbits culturals; posseïdor d'una intel·ligència inabastable, segons el P. Jaume Bayó, escolapi i coneixedor del seu itinerari intel·lectual; amb una enorme disciplina de treball, gens

dogmàtic, amb una insubornable independència de criteri. Cal ressaltar la seva capacitat d'empatia i acolliment amb els més febles i desposseïts que es manifesta en la seva coneguda frase: «hem de ser crítics amb els forts quan siguem febles, i crítics amb nosaltres mateixos quan siguem forts». Ens ha deixat el llegat d'una enorme obra escrita sobre diverses temàtiques sempre amb una visió aprofundida, documentada. Una exemplar intensitat i radicalitat de compromís amb el seus ideals. Es va convertir en un líder i personatge públic, una icona política del seu poble, per les seves intervencions cívico-político-socials en defensa de la independència dels Països Catalans, la no-violència i el bé comú.

Però aquesta dimensió ha eclipsat sobretot el significat i la validesa de les altres. Així, per exemple, en l'homenatge que se li va retre al Palau, de més de dues hores, no va sortir ni un sol mot sobre la magna i important obra filosòfica. A parer meu, pot ser que la manca de divulgació sigui deguda, entre altres raons, a una di-

ficultat que arrenca del procés històric d'elaboració del sistema de pensament. El propi LM.X. no va arribar a poder fer un resum complet d'una obra tan complexa, feta al llarg de tota una vida de treball. Com és prou conegut, el mètode d'investigació és diferent de la metodologia d'exposició, i per tant aquesta segona tasca, penso, està reservada a un deixeble que fes una mena de sistematització/innovació, un diguem-ne segon/a Xirinacs, potser a partir i tenint en compte el valuós treball de la Fundació i d'altres grups d'estudi, aprofundiment i divulgació de la seva obra. Així ha passat històricament amb les persones que obren noves rutes, per exemple: Jung i Lacan amb Freud, Bonaventura amb Francesc d'Assís, Silvia Federici en relació amb K. Marx, etc.

Però també, hem de recordar que tota vida humana és limitada, que no hi ha temps per a tot i per tant hem de saber prioritzar. I que per facilitar l'apropament a la seva figura i obra, és convenient bandejar actituds de devoció acrítica que ell mateix hagués rebutjat perquè era conscient que no va poder –penso– reequilibrar en la vida quotidiana i desenvolupar totes les dimensions humanes bàsiques, ni aplicar o aprofundir en l'anàlisi de la realitat concreta i en el context de les dinàmiques i temps històrics. Molt exigent amb si mateix, rebel i crític amb el món polític institucional de l'època, també va tenir, en certs aspectes, una gran exigència amb els altres, no sempre justament.

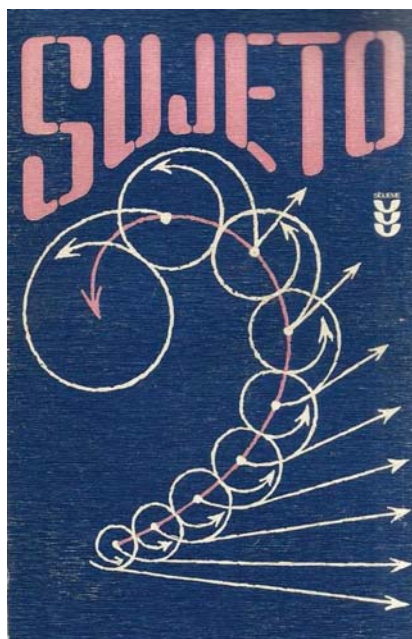
MORT I VIDA

La vida i la mort van estretament entrelaçades i és la mort la qui, en definitiva, dóna significat a la vida. Tot i ser un home d'acció i estudi, també va tenir una profunda vida interior. De jove, ja al seminari, va acariciar l'ideal cartoixà-ermità, va sentir la crida a la soledat més extrema. Però el Pare Mestre de llavors li va dema-

nar que es quedés a l'Orde «per la renovació de l'Escola Pia».

Del seu Dietari es podria deduir que Déu era per en LM.X. l'enllà, la transcendència. Sempre deia que hi ha un temps de l'home –en què Déu està en silenci– i un temps de Déu –en què l'home ha de callar–. «L'Esperit Absolut, que està a l'arrel de totes les tradicions, no és res i ho és tot en tot. Dit metafòricament, només és el singular perfum que fa veure agermanades totes les coses i que ofega en l'amor aquells que es deixen ofegar», escriu a *Perfum Sagrat* (2002).

En un article del 2006 sobre el concepte de *tempiternitat* de Panikkar, deia: «però hi ha l'entrada a l'eternitat des del temps, que es va acabant, on l'esperit singular de cadascú va morint als compromisos d'aquest món i es va apropant a l'eternitat fins a fondre-s'hi. Com un planeta que cau en el Sol, atret per la seva immensa gravetat». A parer meu, és una visió diferent de la tradició que interpreta l'eternitat no pas com a fusió amb el Tot, ans bé, de comunió interpersonal. Segons Joseph Ratzinger, l'ideal unitari que atrau el cristià no és «una dualidad en, o mejor, una dualidad desde la unidad (de origen) a la unidad de amor».

En el llibre *Vaga de fam per Catalunya*, de 1977, hi ha un fragment que resumeix la manera d'actuar, de viure, i de morir: «Per què fem les coses, els homes? Jo en tinc molts, de motius, i no en tinc cap. Vull fer constar que tant com les raons, pesa la força vital que impulsa els homes cap endavant. Moltes raons per prendre una decisió, però també una sensació no racional que ha arribat l'hora».

El dia 1 d'agost de 2007 havia escrit al Dietari final: «Submergit en una civilització hipòcrita... m'agradaria deixar ben clar que jo no en marxo per disgust ni per amargura, ni depressió, ni por. Considero aquesta vida com un bé meravellós pel qual cal lluitar com lluitem aferrissadament els éssers vivents. Malgrat l'existència de la llei del més fort, de la llei de la lluita de classes, malgrat les opressions, crec que aquesta vida és Vida Bona, és un bé impagable. I si la dono no és per disgust, ni despit, ni cansament, ni por. La dono jo ió, després de 75 anys de viure-la intensament i fer-la lluir. Si alguna vegada m'he jugat la vida ha estat per viure-la amb més força. Quants morts vivents hi ha, que per evitar la mort viuen morts. Ara des de la plenitud tardoral, dono la meua vida, l'única que jo tinc, com el do que jo pugui oferir a l'Amor, als qui estimo, a tots, a tot. Potser em restaven encara uns quants anys de Vida Bona. Ara res no em falta».

En el Dietari final hi ha l'himne a la Vida Bona, signat pel mateix LM.X. el dia de la meua mort:

*La meua ànima,
aquesta ànima
obra pel meu cos,
clivellada d'ànimes infinites,
concretament avui
se m'ha fet universal.*

A l'època actual el gran tabú ha deixat de ser el sexe i ha passat a ser el tema de la mort i la preparació per a la mort. Amagar el dol

i el sentit del sofriment o plantejar-se el significat del sacrifici. Segons diuen els qui van conèixer més de prop LM.X., la vivència de la Setmana Santa, del divendres, trasbalsava tot el seu ésser.

Ell, que havia estat auto-constructeur i protagonista de la seva vida, també va ser partícep conscient de la seva mort. En el sentit, clarament establert segons l'autòpsia feta pública el 14 de gener de 2008, que es va deixar morir de forma natural. Feia anys que havia decidit l'ofrena de la pròpia vida per la comunitat catalana, d'auto-immolar-se pels seus ideals quan complís 75 anys tot i gaudir d'un nivell, diguem-ne, bàsic de salut. La immolació pels seus ideals interpel·la profundament una gran part de la societat catalana.

SISTEMA FILOSÒFIC

A banda de certes influències paternes sobre l'enciclopèdisme, fou ja en l'etapa del seminari quan l'afirmació del pensador A. Korzybiki «*el exceso de información mal digerida nos lleva a pronosticar una especie mundial de esquizofrenia colectiva*» va influir perquè iniciés la creació d'un model de coneixement de la realitat. Des de la globalitat del coneixement va elaborar un nou mètode filosòfic per accedir als reptes actuals del món. Una elaboració de prop de cinquanta anys, milers de pàgines d'investigació i el fet d'estudiar la carrera de Filosofia a la UB als 65 anys per legitimar acadèmicament la seva obra i el seu mètode. Entre els membres del Tribunal de tesi doctoral, hi van ser presents catedràtics significatius del pensament filosòfic català (només un membre del Tribunal va formular discrepàncies al model filosòfic debatut). Una figura especialment rellevant va ser Basarab Nicolescu, un professor de física teòrica al CNRS de París, considerat una autoritat mundial en l'enfocament transdisciplinar, una figura del pensa-

ment global. En la presentació d'aquella tesi, al desembre de 1997, explicitava Xirinacs els motius del treball: «Vol ser una aportació a la filosofia de la cultura humana i còsmica». El globàlium és concebut en la línia geometritzant dels mandala (cercles hinduistes). El mètode geomètric es pot caracteritzar com un mètode sintètic que ho abraça tot, en contrast amb el mètode analític». «Nosaltres oferim una constel·lació ontològica ben definida, el globàlium. N'esperem altres per comparar-les i, si és possible, per assolir models de major acceptació, sempre provisional i en revisió periòdica».

Com a referent, cita un altre filòsof català, Ferrater Mora, que també s'inscriu en un projecte de pensament global. Extret del seu Diccionari de Filosofia fa: «L'autor de la present obra ha proposat la idea que una de les tasques fonamentals de l'ontologia, o potser la principal, és allò que ha anomenat "situar realitats o millor tipus de realitats". Ço vol dir investigar quina posició ocupen uns i uns altres tipus de realitats dins d'una espècie de continu. Aquest continu és especificable de diverses maneres. En *El ser i el sentit* (1967) ho especificà mitjançant les direccions ontològiques anomenades "*ser y sentido*": un tipus de realitat queda ontològicament situada per la manera com és i el sentit que té, talment que certes realitats tenen més ser que sentit i altres a l'inrevés. Aquestes dues maneres d'especificar realitats per investigar llur situació ontològica no són les úniques possibles... El nostre model global, que anomenem globàlium, no s'ha dissenyat a la vista dels precursors, com caldria. Fou construït volcànicament al marge dels esforços històrics dels filosòfics suara esmentats i, d'altres possibles, ignorats. Per honor

i per a deshonor nostre, és fruit d'un esforç estrictament autodiacta de fa més de cinquanta anys». De fet, en la seva tesi doctoral no hi ha cap annex de bibliografia treballada, tot i que era posseïdor d'uns coneixements enciclopèdics i vastíssims en tots els camps del saber.

Sobre una visió global de totes les matèries i temàtiques de les realitats que l'ésser humà s'ha plantejat, el model menor té 26 categories axiomàtiques. Els *collages* de F. Soler aporten per a les sis categories de primera generació: *fenomen*, *noumen*, *subjecte*, *objecte*, *teoria*, *pràctica*, els següents conceptes bàsics, entre altres; *fenomen*: esdeveniment singular que s'imposa per la seva mera presència; *noumen*: unitat profunda i misteriosa de tot l'univers; el *noumen*, aquella pau definitiva; *objecte*: les estructures constants pròpies de cada ésser determinat; *objecte*: aquell que roman constant i idèntic a si; *teoria*: la visió global abstracta de la realitat; *pràctica*: la realitat concreta, sencera i dinàmica; *subjecte*: fet de decidir lliurement i de fer front a les conseqüències.

Altres categories centrals en aquest model són: la ideica i els seus arquetips; el món de la mítica; ètica; estètica; lògica; psíquica; mítica; síntesi; sentit; art; amor.

DARRERES QÜESTIONS

Només em resta, per acabar, deixar formulades unes preguntes que considero urgents i necessàries. Atesa la poca difusió que ha tingut en l'àmbit filosòfic acadèmic i cultural del país: Per a quan un simposi nacional, si més no, sobre el seu pensament filosòfic? Per què, en els actes commemoratius de Raimon Llull 2015, no s'hi ha inclòs el Globàlium, el paradigma de la globalitat, quan el que pretén *el nou Llull modernitzat* és també rescatar i estudiar el sistema general del nostre geni medieval? ☹☹